

Regeringens proposition

1981/82:153

om ändring i brottsbalken m. m. (vissa ändringar rörande straffverkställighet);

beslutad den 4 mars 1982.

Regeringen föreslår riksdagen att anta de förslag som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll denna dag.

På regeringens vägnar

THORBJÖRN FÄLLDIN

CARL AXEL PETRI

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås en ändring av reglerna om villkorlig frigivning i brottsbalken. Ändringen innebär att den tid som minst skall ha avtjänats i kriminalvårdsanstalt innan sådan frigivning får äga rum sänks från tre till två månader. Vidare föreslås vissa ändringar i lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m. m. av innebörd att ingivande av ansökan om nåd eller om uppskov med avtjänande av fängelsestraff för den som inte är häktad eller intagen i kriminalvårdsanstalt inte som nu automatiskt skall utgöra hinder mot verkställighet, om ansökan kommer in efter den dag då den dömde skulle senast ha inställt sig vid kriminalvårdsanstalt.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 1982.

1 Förslag till

Lag om ändring i brottsbalken

Härigenom föreskrivs att 26 kap. 6 och 8 §§ brottsbalken skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

26 kap.

6 §¹

Den som undergår fängelse på viss tid *må* villkorligt frigivas sedan två tredjedelar av tiden eller, om särskilda skäl *föreligga*, halva tiden avtjänats. Frigivning *må* dock *ej* ske förrän verkställigheten pågått minst *tre* månader.

Den som undergår fängelse på viss tid *får* villkorligt *friges* sedan två tredjedelar av tiden eller, om *det finns* särskilda skäl, halva tiden *har* avtjänats. Frigivning *får* dock *inte* ske förrän verkställigheten *har* pågått minst två månader. *Inte heller får villkorlig frigivning ske från fängelse som har ådömts enligt 28 kap. 3 § eller från ett förvandlingsstraff för böter.*

8 §²

Verkställas samtidigt flera fängelsestraff, skall vid tillämpning av 6 § hänsyn *tagas* till den sammanlagda fängelse tiden. Som fängelse anses härvid även förvandlingsstraff för böter.

Verkställs samtidigt flera fängelsestraff, skall vid tillämpning av 6 § hänsyn *tas* till den sammanlagda fängelse tiden. Som fängelse anses härvid även förvandlingsstraff för böter. *Ingår bland de straff som samtidigt verkställs sådant straff som avses i 6 § tredje meningen får villkorlig frigivning inte ske förrän verkställigheten har pågått minst den tid som svarar mot detta straff.*

Såsom avtjänad tid räknas även tid varunder straffet skall anses verkställt på grund av domstols förordnande som i 33 kap. 5–7 §§ sägs.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1982.

¹ Senaste lydelse 1979:680.

² Senaste lydelse 1974:205.

2 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1974: 202) om beräkning av strafftid m. m.

Härigenom föreskrivs att 12, 13, 20 och 21 §§ lagen (1974: 202) om beräkning av strafftid skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

12 §

Om särskilda skäl föreligger med hänsyn till den dömdes hälsotillstånd, arbets- eller utbildningsförhållanden eller andra omständigheter, får kriminalvårdsstyrelsen på ansökan av den som dömts till fängelse och icke är häktad bevilja uppskov med verkställigheten under viss tid, högst sex månader från den dag då domen enligt vad ovan är föreskrivet i denna lag får verkställas. Föreligger synnerliga skäl får uppskov beviljas under ytterligare högst sex månader. Kvinna som är havande eller ammar barn får beviljas uppskov under tid som prövas skälig.

Uppskov får ej beviljas, om det finns skälig anledning antaga att den dömde avviker. Uppkommer anledning till sådant antagande sedan uppskov beviljats, skall beslutet återkallas.

Visar den dömde *innan verkställigheten börjat* att han *givit in* ansökan om uppskov och har *ej* uppskov tidigare sökts i målet, skall verkställigheten anstå i avvaktan på kriminalvårdsstyrelsens beslut.

Visar den dömde att han *har gett in* ansökan om uppskov *sist den dag då han enligt 10 § första stycket senast skulle ha inställt sig vid kriminalvårdsanstalt* och har uppskov *inte* tidigare sökts i målet, skall verkställigheten anstå i avvaktan på kriminalvårdsstyrelsens beslut.

13 §¹

Har någon dömts till fängelse och visar han innan verkställigheten börjat att till regeringen ingivits ansökan att han av nåd skall befrias från straffet eller få detta utbytt mot böter eller disciplinstraff, villkorlig dom, skyddstillsyn eller överlämnande till särskild vård, skall, om han ej är häktad eller intagen i kriminalvårdsanstalt samt nåd ej tidigare sökts i målet, verkställigheten anstå i avvaktan på regeringens beslut med anledning av ansökningen. Detta gäller dock ej, om det finns skälig anledning antaga att den dömde avviker.

Visar den som har dömts till fängelse att en ansökan om att han av nåd skall befrias från straffet eller få detta utbytt mot böter eller disciplinstraff, villkorlig dom, skyddstillsyn eller överlämnande till särskild vård har getts in till regeringen sist den dag då han enligt 10 § första stycket senast skulle ha inställt sig vid kriminalvårdsanstalt, skall verkställigheten anstå i avvaktan på regeringens beslut med anledning av ansökningen. Detta gäller dock inte om den dömde är intagen i häkte eller kriminalvårdsanstalt, om nåd tidigare har sökts i målet eller om det finns skälig anledning antaga att den dömde avviker.

¹ Senaste lydelse 1979: 692.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

20 §²

För den som har börjat undergå fängelse på viss tid skall kriminalvårdsstyrelsen så snart det kan ske fastställa dagen för strafftidens slut. Överstiger strafftiden *tre* månader, skall styrelsen även ange den eller de dagar, som är av betydelse för tillämpning av bestämmelserna i brottsbalken om villkorlig frigivning, samt den strafftid som då återstår.

För den som har börjat undergå fängelse på viss tid skall kriminalvårdsstyrelsen så snart det kan ske fastställa dagen för strafftidens slut. Överstiger strafftiden *två* månader, skall styrelsen även ange den eller de dagar, som är av betydelse för tillämpning av brottsbalkens bestämmelser om villkorlig frigivning, samt den strafftid som då återstår.

Kriminalvårdsstyrelsen får överlåta åt tjänstemän inom kriminalvården att meddela beslut enligt första stycket.

När omständigheterna ger anledning till det, får kriminalvårdsstyrelsen eller, enligt styrelsens bestämmande, tjänstemän inom kriminalvården ändra ett beslut enligt första stycket.

Kriminalvårdsstyrelsen kan ändra vad en tjänsteman inom kriminalvården har beslutat med stöd av andra eller tredje stycket.

21 §³

Förekommer till verkställighet fängelse i högst *tre* månader, skall vid beräkning av strafftiden omräkning ske till dagar. därvid månad skall anses utgöra trettio dagar. Antalet dagar skall läggas till den dag från vilken tiden räknas.

Förekommer till verkställighet fängelse i högst *två* månader, skall vid beräkning av strafftiden omräkning ske till dagar, därvid månad skall anses utgöra trettio dagar. Antalet dagar skall läggas till den dag från vilken tiden räknas.

Skall tid för fängelse räknas efter månad eller år, skall den dag som genom sitt tal i månaden motsvarar den från vilken strafftiden räknas anses som slutdag. Finns ej motsvarande dag i slutmånaden, skall den månadens sista dag anses som slutdag. Ingår även dagar i tiden, skall antalet dagar läggas till slutdagen för den övriga tiden.

Är tiden för fängelse bestämd endast i dagar, skall antalet dagar läggas till den dag från vilken tiden räknas.

Uppkommer vid beräkning av tid för fängelse del av månad, anses månaden utgöra trettio dagar. Del av dag bortfaller.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1982. I den utsträckning det behövs för tillämpningen av 26 kap. 6 och 8 §§ brottsbalken i den lydelse paragraferna erhåller enligt lagen (1982: 000) om ändring i brottsbalken, får 20 och 21 §§ tillämpas redan före ikraftträdandet.

² Senaste lydelse 1981: 329.

³ Senaste lydelse 1979: 692.

JUSTITIEDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1982-02-18

Närvarande: statsrådet Ullsten, ordförande, och statsråden Wikström, Friggebo, Dahlgren, Åsling, Söder, Johansson, Wirtén, Andersson, Boo, Petri, Eliasson, Gustafsson, Elmstedt, Tillander, Åhrland, Molin

Föredragande: statsrådet Petri

Lagrådsremiss om ändring i brottsbalken m.m. (vissa ändringar rörande straffverkställighet)

1 Inledning

Med stöd av regeringens bemyndigande tillkallade dåvarande chefen för justitiedepartementet i mars 1979 en kommitté för att utreda vissa frågor om fängelse och kriminalvård i anstalt¹. Kommittén antog namnet fängelsestraffkommittén (Ju 1979: 04).

Kommittén har i december 1981 avlämnat delbetänkandet (SOU 1981:92) Villkorlig frigivning samt nämnder och lekmanamedverkan inom kriminalvården. Betänkandet, som f. n. är under remissbehandling, innehåller bl. a. förslag till ändrade regler om villkorlig frigivning. Jag avser nu att med förtur ta upp ett av dessa förslag, nämligen ett som rör den tid som minst skall ha avtjänats i kriminalvårdsanstalt innan villkorlig frigivning får äga rum. Under ärendets beredning har samråd skett med riksåklagaren, kriminalvårdsstyrelsen och kriminalvårdsnämnden.

Jag kommer också att ta upp en framställning från kriminalvårdsstyrelsen om en ändring av lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m.m. Förslaget syftar till ett förbättrat utnyttjande av platsantalet vid kriminalvårdsanstalterna. Kriminalvårdsstyrelsens framställning har remissbehandlats.

¹ Hovrättslagmannen Carl-Johan Cosmo, ordförande, riksdagsledamöterna Helge Klöver, Blenda Littmarck och Lisa Mattson samt pol. sekr. Jan Nilsson och fil. kand. Kay-Vilhelm Winqvist.

2 Gällande ordning i korthet

Bestämmelser om *fängelsedomars befordran till verkställighet* finns i lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m. m. (straffidsberäkningslagen). Enligt dessa bestämmelser gäller i huvudsak följande.

Verkställigheten av frihetsstraff får påbörjas så snart domen vunnit laga kraft mot den dömde (2–5 §§). Beträffande den som är häktad eller intagen i kriminalvårdsanstalt skall verkställigheten påbörjas så snart det får ske (9 §). Den som är på fri fot skall av kriminalvårdsstyrelsen föreläggas att senast viss dag inställa sig vid den kriminalvårdsanstalt där domen skall verkställas. Om det befaras att den dömde avviker eller om han inte följer ett föreläggande att inställa sig, skall polismyndigheten på kriminalvårdsstyrelsens begäran låta förpassa honom till anstalten. Domen skall vidare omedelbart befordras till verkställighet, om den dömde självmant inställer sig och avger s. k. nöjdförklaring i föreskriven ordning (10 §).

På ansökan av den dömde får kriminalvårdsstyrelsen, om han inte är häktad och om särskilda skäl föreligger med hänsyn till hans hälsotillstånd, arbets- eller utbildningsförhållanden eller andra omständigheter, bevilja uppskov med verkställigheten under viss tid, i regel högst sex månader från den dag då domen får verkställas. Om den dömde innan verkställigheten börjat visar att han har gett in ansökan om uppskov och han inte tidigare sökt uppskov i målet, skall verkställigheten anstå i avvaktan på kriminalvårdsstyrelsens beslut (12 §). Om den dömde innan verkställigheten börjat visar att han har sökt nåd och han inte tidigare har sökt nåd i målet, skall verkställigheten som regel anstå tills regeringen fattat beslut i saken (13 §).

Bestämmelsen om *villkorlig frigivning* finns i 26 kap. 6 § brottsbalken (BrB). Enligt denna bestämmelse får den som undergår fängelsestraff villkorligt friges sedan två tredjedelar av tiden eller, om särskilda skäl föreligger, halva tiden avtjänats. Frigivning får dock inte ske förrän verkställigheten pågått minst tre månader.

Förvandlingsstraff för böter får inte sättas över 90 dagar och omfattas därför i princip inte av reglerna om villkorlig frigivning. Vid villkorlig frigivning från flera straff som verkställs samtidigt och där förvandlingsstraff ingår i verkställigheten skall emellertid detta enligt 26 kap. 8 § BrB räknas som fängelse.

3 Sänkning av minimitiden för villkorlig frigivning

3.1 Fängelsestraffkommitténs förslag

Fängelsestraffkommittén har uttalat sig för att institutet villkorlig frigivning bör behållas, dock med vissa ändringar i förhållande till vad som nu gäller. Sålunda föreslås att frigivning efter halva strafftiden skall bli

regel för de flesta fall samt att minimitiden i anstalt före villkorlig frigivning skall sänkas till två månader.

Som motivering för sitt förslag att sänka minimitiden framhåller kommittén till en början att det i och för sig kan ifrågasättas om det i aktuellt hänseende finns skäl att behandla korttidsfångar på annat sätt än intagna med långa strafftider. Detta talar mot ett system med minimitid. Mot ett sådant system talar också att det medför tröskeleffekter som kan uppfattas som orättvisa. Enligt kommittén kan man emellertid inte bortse från att ett avskaffande av minimitiden skulle leda till administrativa svårigheter, inte minst med hänsyn till att det allmänna straffminimum numera är 14 dagar. Det kan också ifrågasättas om det finns något behov av att avkorta så korta straff som på en eller annan månad. Härtill kommer intresset av nordisk enhet på det ifrågavarande området. F. n. är det inte aktuellt att avskaffa minimitiden i något nordiskt land. En regel om minimitid bör alltså enligt kommitténs uppfattning finnas kvar.

Vad gäller längden av minimitiden hänvisar fängelsestraffkommittén till att strävandena inom Norden går mot en lägre minimitid men att nordiska straffrättskommittén har uttalat att det är tveksamt om den bör vara kortare än två månader. En sänkning av tiden till två månader skulle enligt vad fängelsestraffkommittén framhåller innebära en ganska avsevärd förkortning av frihetsstraffets längd för de omkring 1 000 personer som varje år påbörjar avtjänandet av tre månaders fängelse och även för de omkring 500 personer som årligen påbörjar avtjänandet av fyra månaders fängelse. Övervägande skäl talar sålunda för att minimitiden sänks till två månader.

Kommittén påpekar att en generell sänkning av minimitiden skulle få effekt även för dem som döms till fängelse i tre månader i kombination med skyddstillsyn enligt bestämmelsen i 28 kap. 3 § BrB. Kommittén föreslår att ett undantag görs för detta klientel, eftersom det ådömda fängelsestraffet i dessa fall fyller en särskild funktion som en bestämd markering av hänsyn till allmän laglydnad. Kopplingen till skyddstillsyn gör också att straffmätningen inte sker efter vanliga grunder. Kommittén föreslår vidare att förvandlingsstraff för böter skall vara helt undantaget från reglerna för villkorlig frigivning och detta även när sammanläggning sker med annat straff. Beträffande förvandlingsstraffen gör sig enligt kommittén helt andra synpunkter gällande än då det är frågan om ordinärt fängelsestraff. Kommitténs principiella inställning är f. ö. att förvandlingsstraffen bör avtjänas i sin helhet.

En av kommitténs ledamöter har reserverat sig på bl. a. den nu aktuella punkten. Enligt ledamoten bör minimitiden även i fortsättningen vara tre månader.

3.2 Överväganden

Jag är för min del beredd att redan nu göra den bedömningen att fängelsestraffkommittén har anfört övertygande skäl till stöd för sitt förslag om en sänkning av minimitiden för villkorlig frigivning från tre till två månader. Förslaget står i god överensstämmelse med den allmänt accepterade målsättning för kriminalpolitiken som innebär att man av hänsyn till frihetsstraffens skadeverkningar för de dömda i all möjlig utsträckning bör sträva efter att inte bara minska antalet frihetsberövanden utan också avkorta längden på dem som ändå måste göras. Detta kan naturligtvis ske bara i den mån det är förenligt med vad som krävs för att den allmänna laglydnaden skall kunna upprätthållas. I den delen anser jag – i nära anslutning till vad min företrädare uttalade i prop. 1980/81: 44 om sänkt minimitid för fängelsestraff (s. 10–11) – att kommitténs förslag inte rimligen kan vara ägnat att försvaga den allmänpreventiva funktionen hos de korta fängelsestraff som det här gäller. För den enskilde medborgaren ligger säkerligen det väsentliga avhållande momentet i själva risken att hamna i fängelse med den sociala belastning som detta otvivelaktigt anses medföra, medan sådana förhållandevis blygsamma skillnader i straffens längd som kan bli aktuella vid ett genomförande av kommittéförslaget knappast har någon självständig betydelse för allmänpreventionen.

Som jag har konstaterat i årets budgetproposition (prop. 1981/82: 100 bil. 5 s. 32 och 76) är beläggningssituationen vid kriminalvårdens anstalter f. n. oroande. En del av fängelsestraffkommitténs förslag är, om de genomförs, ägnade att nedbringa beläggningen. Beträffande flertalet av förslagen gäller emellertid att de aktualiserar principiella överväganden i sådan grad att det får bedömas som uteslutet att ta upp dem utan att i sedvanlig ordning avvakta utfallet av remissbehandlingen. Ett eventuellt genomförande kan därför beräknas ske allra tidigast med verkan fr. o. m. den 1 januari 1983. Förslaget om en sänkning av minimitiden för villkorlig frigivning är emellertid av en från principiella och praktiska synpunkter mycket begränsad karaktär. Vid samråd som jag under detta ärendes beredning har haft med riksåklagaren, kriminalvårdsstyrelsen och kriminalvårdsnämnden har de båda senare instanserna inte funnit hinder föreligga mot en förtursbehandling av förslaget medan riksåklagaren har gett uttryck åt en motsatt uppfattning. Själv anser jag inte att några bärande skäl kan åberopas mot en förtursbehandling, och en sådan är enligt min uppfattning motiverad med hänsyn till de akuta problem som den nuvarande beläggningssituationen ger upphov till. Slutsatsen är att förslaget bör genomföras nu.

Jag instämmer i kommitténs mening att fängelsestraff som ådöms i samband med dom till skyddstillsyn inte bör omfattas av den föreslagna sänkningen. Förekommer ett sådant straff till verkställighet tillsammans med ett annat fängelsestraff, bör frigivning sålunda aldrig kunna ske förrän minst den tid som har ådömts enligt 28 kap. 3 § BrB verkställts. Vad jag

har sagt nu tar inte sikte på fall då ett fängelsestraff har ådömts samtidigt som skyddstillsyn med stöd av 1 kap. 6 § andra stycket BrB. Att som kriminalvårdsnämnden ifrågasatt utvidga undantaget till dessa fall synes inte påkallat.

Vad åter angår förslaget effekter beträffande förvandlingsstraff för böter vill jag erinra om att justitiedepartementet nyligen har publicerat en promemoria (Ds Ju 1981: 24). Förvandling av böter där det föreslås att man överger förvandlingssystemet i dess nuvarande form. Visst utrymme för förvandling skall dock föreligga även i fortsättningen. Något mera definitivt ställningstagande till spørgsmålet om förvandlingsstraffet bör undantas från tillämpningsområdet för villkorlig frigivning bör enligt min mening inte komma ifråga innan man har sett utfallet av remissbehandlingen beträffande denna promemoria och fängelsestraffkommitténs delbetänkande. Såvitt gäller tiden fram till dess ansluter jag mig preliminärt så till vida till kommitténs ståndpunkt att jag anser att villkorlig frigivning inte bör komma i fråga när ett förvandlingsstraff verkställs isolerat. Vidare bör gälla att när ett förvandlingsstraff skall verkställas samtidigt som ett fängelsestraff, frigivning aldrig får ske förrän minst den tid som svarar mot förvandlingsstraffet har verkställts. En ändring av denna innebörd bör göras i 26 kap. 8 § BrB.

Sammanfattningsvis föreslår jag alltså att 26 kap. 6 § BrB ändras så att frigivning från verkställighet av fängelsestraff skall kunna ske när verkställigheten har pågått minst två månader. Villkorlig frigivning skall dock inte få ske från fängelse som ådömts enligt 28 kap. 3 § BrB eller från ett förvandlingsstraff för böter, men sådana straff skall få beaktas när flera straff samtidigt kommer till verkställighet. Vissa följdändringar bör göras i 20 och 21 §§ strafftidsberäkningslagen. Enligt beräkningar som har gjorts inom justitiedepartementet skulle de föreslagna lagändringarna vara ägnade att medföra en minskad beläggning motsvarande ca 75 anstaltsplatser om året.

Sänkningen av minimitiden innebär att reglerna om villkorlig frigivning blir tillämpliga på ett nytt klientel. Enligt 26 kap. 11 § gäller att den frigivne som huvudregel skall stå under övervakning men att detta dock kan underlåtas, om det vid frigivningen eller senare befinnes att övervakning inte erfordras. Fängelsestraffkommittén har föreslagit en ändrad presumptionsregel härom av den innebörden att övervakning skall äga rum bara om det bedöms erforderligt, varvid kommittén har hänvisat till att övervakning i stor utsträckning kan underlåtas när tiden i fängelse har varit kort. Jag är inte beredd att ta ställning till detta förslag innan jag har tagit del av remissinstansernas synpunkter. Klart är emellertid att de som ådöms ett så kort straff som fängelse i tre månader som regel inte är i behov av övervakning under prövotiden. Detta kan beaktas av övervakningsnämnderna inom ramen för gällande regler.

Lagändringarna bör genomföras med verkan fr.o.m. den 1 juli 1982. Sänkningen av minimitiden blir utan särskild föreskrift tillämplig även på

domar som har meddelats före ikraftträdandet, vilket innebär att kriminalvårdsstyrelsen i viss utsträckning kan behöva ta hänsyn härtill vid utfärdandet av s. k. strafftidsresolutioner. Detta bör anges i en övergångsbestämmelse i anslutning till ändringarna i strafftidsberäkningslagen.

4 Ändringar i lagen om beräkning av strafftid

4.1 Kriminalvårdsstyrelsens framställning

I den inledningsvis nämnda framställningen har kriminalvårdsstyrelsen föreslagit att i besparings- och rationaliseringssyfte vissa ändringar vidtas i 12 och 13 §§ strafftidsberäkningslagen. Lagändringarna skulle innebära att en ansökan om uppskov med verkställighet eller om nåd inte utan vidare, såsom nu är fallet, hindrar verkställighet, om den kommer in före verkställighetens början men efter den dag som har förelagts den dömden för inställelse i kriminalvårdsanstalt. Styrelsen anför till stöd för förslaget i huvudsak följande.

I de förelägganden styrelsen utfärdar enligt 10 § strafftidsberäkningslagen anges regelmässigt att den dömden senast trettio dagar från det föreläggande kvitteras ut på posten skall inställa sig vid viss anstalt. Inom styrelsen har man nu börjat lägga upp ett ADB-baserat förelägganderegister. Härigenom kommer man att kunna erhålla sådan information att man med en viss grad av sannolikhet kan förutsäga beläggningen vid anstalterna. Genom att med utnyttjande av denna kännedom ange en viss bestämd dag i föreläggande för inställelse skulle man kunna utnyttja platsbeståndet mera rationellt. Genom det nya systemet torde man kunna spara 60 årsplatser.

Om de föreslagna ändringarna av 12 och 13 §§ strafftidsberäkningslagen genomförs, skulle ytterligare besparings- och rationaliseringsvinster göras. Det är nämligen inte ovanligt att den dömden kalkylerar med handläggnings-tiderna vid styrelsens och justitiedepartementets nådeenhet och sänder in sina ansökningar om uppskov och nåd på ett sådant sätt att inställedagen kommer att infalla på en för den dömden acceptabel tidpunkt. De föreslagna lagändringarna skulle medföra att den möjligheten begränsades. Om strafftidsberäkningslagen ändras på sätt som har angivits här, torde det vara möjligt att vinna sammanlagt ca 150 årsplatser.

Efter remiss har yttranden över kriminalvårdsstyrelsens framställning avgetts av riksåklagaren, hovrätten för Övre Norrland, rikspolisstyrelsen, riksrevisionsverket, Statsanställdas förbund, Tjänstemännens centralorganisation, statstjänstemannasektionen, Sveriges advokatsamfund och Föreningen styresmän och assistenter m. fl. vid kriminalvårdsanstalterna. Samtliga har tillstyrkt de föreslagna lagändringarna eller förklarat sig inte ha någon erinran mot dessa.

4.2 Överväganden

Vid den beläggningssituation och det statsfinansiella läge som föreligger nu är det av största vikt att man tar tillvara alla möjligheter till rationaliseringar inom kriminalvårdens verksamhet. Vad jag har föreslagit under 3.2 medför som nämnts ett visst platstillskott, och enligt kriminalvårdsstyrelsen kan ett ytterligare sådant påräknas vid ett genomförande av förslaget i styrelsens skrivelse.

Som hovrätten för Övre Norrland har pekat på i sitt remissyttrande får det av flera skäl bedömas som mycket tveksamt om ett genomförande av kriminalvårdsstyrelsens förslag är ägnat att ge så påtagliga effekter som styrelsen synes ha förutsatt. Att förslaget är ägnat att medföra rationaliseringsvinster är dock klart och gäller enligt vad rikspolisstyrelsen har uttalat även polismyndighetens handläggning av de aktuella ärendena. Jag delar remissinstansernas uppfattning att förslaget inte medför några nackdelar från rättssäkerhetssynpunkt. Normalt torde den dömde inte ha ett beaktansvärt intresse av att få anstånd, om ansökan om uppskov eller om nåd ges in först efter den i föreläggandet angivna dagen för verkställighet.

Med hänvisning till vad jag har anfört nu förordar jag att 12 och 13 §§ lagen (1974: 202) om beräkning av strafftid ändras i överensstämmelse med kriminalvårdsstyrelsens förslag. Ändringarna innebär att automatiskt anstånd med verkställigheten bara äger rum, om den dömde visar att ansökan om uppskov resp. nåd har getts in senast den dag då han enligt kriminalvårdsstyrelsens föreläggande senast skulle ha inställt sig vid anstalt. Självfallet bör emellertid verkställigheten när detta är befogat kunna skjutas upp även när ansökan ges in senare. Det är sålunda självklart att kriminalvårdsstyrelsen har att noga beakta de skäl som har anförts till stöd för en begäran om uppskov även när detta getts in efter den bestämda inställeldagen. Det torde vidare få förutsättas att kriminalvårdsstyrelsen, också när en nådeansökan kommer in för sent, låter anstå med att begära förpassning av den dömde i de fall där en sådan begäran inte redan har vidarebefordrats. Såvitt gäller nådeärenden torde vissa föreskrifter om den praktiska hanteringen i det nya systemet få meddelas i administrativ ordning.

Som jag berörde inledningsvis skall enligt 10 § tredje stycket strafftidsberäkningslagen en dom på fängelse omedelbart befordras till verkställighet, om den dömde självant inställer sig och avger nöjdförklaring i föreskriven ordning. Nöjdförklaring kan avges bara under förutsättning att fullföljdstiden inte har gått till ända, men enligt fast praxis befordras fängelsedomar till omedelbar verkställighet även i de fall då den dömde inställer sig sedan domen vunnit laga kraft med önskemål om att få börja verkställigheten. För tydlighetens skull vill jag framhålla att det nu aktuella förslaget inte avses medföra någon ändring av denna ordning, som också har stöd i tidigare förarbeten (prop. 1974: 20 s. 111). Jag utgår från att de

förelägganden som kriminalvårdsstyrelsen utfärdar med stöd av 10 § första stycket straffrättsberäkningslagen kommer att avfattas på ett sådant sätt att den dömda får upplysning om sin rätt att inställa sig före den i föreläggningsdet bestämda dagen.

Lagändringarna bör träda i kraft den 1 juli 1982.

5 Upprättade lagförslag

I enlighet med vad jag nu har anfört har inom justitiedepartementet upprättats förslag till

1. lag om ändring i brottsbalken,
2. lag om ändring i lagen (1974: 202) om beräkning av strafftid m. m.

Förslagen bör fogas till regeringsprotokollet i detta ärende som *bilaga*.¹

6 Hemställan

Jag hemställer att lagrådets yttrande inhämtas över lagförslagen.

7 Beslut

Regeringen beslutar i enlighet med föredragandens hemställan.

¹ Bilagan har uteslutits här. Förslagen är likalydande med dem som är fogade vid propositionen.

LAGRÅDET

Utdrag
PROTOKOLL
vid sammanträde
1982-02-22

Närvarande: f.d. justitierådet Petré, regeringsrådet Delin, justitierådet Bengtsson.

Enligt lagrådet tillhandakommet utdrag av protokoll vid regeringssammanträde den 18 februari 1982 har regeringen på hemställan av statsrådet och chefen för justitiedepartementet Petri beslutat inhämta lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i brottsbalken,
2. lag om ändring i lagen (1974: 202) om beräkning av strafftid m. m.

Förslagen har inför lagrådet föredragits av hovrättsassessorn Anita Meyerson.

Förslagen föranleder följande yttrande av *lagrådet*:

Lagrådet lämnar förslagen utan erinran.

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1982-03-04

Närvarande: statsministern Fälldin, ordförande, och statsråden Ullsten, Dahlgren, Åsling, Wirtén, Boo, Petri, Gustafsson, Elmstedt, Tillander, Ahrland

Föredragande: statsrådet Petri

Proposition om ändring i brottsbalken m. m. (vissa ändringar rörande straffverkställighet)

Föredraganden anmäler lagrådets yttrande¹ över förslag till

1. lag om ändring i brottsbalken,
2. lag om ändring i lagen (1974: 202) om beräkning av strafftid m. m.

Föredraganden upplyser att lagrådet har lämnat lagförslagen utan erinran och hemställer att regeringen föreslår riksdagen att anta förslagen.

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom propositionen föreslå riksdagen att anta de förslag som föredraganden har lagt fram.

¹ Beslut om lagrådsremiss fattat vid regeringssammanträde den 18 februari 1982.

Innehållsförteckning

Proposition	1
Propositionens huvudsakliga innehåll	1
Lagförslag	2
1 Lag om ändring i brottsbalken	2
2 Lag om ändring i lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m.m.	3
Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde	5
1 Inledning	5
2 Gällande ordning i korthet	6
3 Sänkning av minimitiden för villkorlig frigivning	6
3.1 Fängelsestraffkommitténs förslag	6
3.2 Överväganden	8
4 Ändringar i lagen om beräkning av strafftid	10
4.1 Kriminalvårdsstyrelsens framställning	10
4.2 Överväganden	11
5 Upprättade lagförslag	12
6 Hemställan	12
7 Beslut	12
Utdrag ur lagrådets protokoll den 22 februari 1982.	13
Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 4 mars 1982.	14

